

**තිරියායි (සංස්කෘත) පවිත ලිපියෙන් හෙළිවෙන සමකාලීන විදේශීය
වෙළෙඳාම**

තරිඳු මධුශාන් පිරිස්, යහන්ත රුවන් කුලකුංග, කේ.ඒ.එන්. නීලනයනී කෝන්ගොඩ

පුරාවිද්‍යා අධ්‍යයනාංශය, කැලණිය විශ්වවිද්‍යාලය
ptmperis@gmail.com

ප්‍රමුඛ පද: තිරියායි පර්වත ලිපිය, විදේශීය වෙළෙඳාම, වරාය

හැඳින්වීම

පුරාතන ලංකාව සහ විදේශීය රටවල් සමඟ පැවති වෙළෙඳාම සම්බන්ධයෙන් අධ්‍යයනය කිරීමේ දී සංස්කෘත අභිලේඛන මඟින් වැදගත් කාර්ය භාරයක් ඉටු කරයි. මෙ මඟින් ක්‍රි.ව හත්වන සියවසට පමණ අයත් තිරියායි සංස්කෘත ලිපියේ සඳහන් තොරතුරු ඇසුරින් සමකාලීන යුගයේ ශ්‍රී ලංකාව විදේශීය රටවල් සමඟ පැවැත් වූ වෙළෙඳාම සම්බන්ධයෙන් තොරතුරු අධ්‍යයනයට ලක්කරයි. ත්‍රිකුණාමලයට සැතැපුම් 21 පමණ උතුරින් පිහිටි *ගිරිකණ්ඩ (ගිරිහඬු සැය)* නම් ස්තූපය වර්ණනා කිරීම ලිපියේ අරමුණ වන අතර, ශ්‍රේෂ්ඨ කිහිපයකින් ම මෙම ස්ථානයට විදේශීය රටවලින් වෙළෙඳුන් පැමිණි බවට සාධක දැක්වේ. මෙහි මූලික අරමුණ වශයෙන් විමසුමට ලක් කරන්නේ ක්‍රි.ව හත්වන සියවස පමණ වන විට දිවයිනේ අනෙකුත් නාවික මධ්‍යස්ථාන මෙන් ම නැගෙනහිර වෙරළ තීරයේ තිරියාය ආශ්‍රිතව විදේශීය වෙළෙඳාම පැවති ආකාරය ශිලා ලේඛනයේ දැක්වෙන තොරතුරු පාදක කොට ගෙන අනෙකුත් මූලාශ්‍ර ඇසුරින් තහවුරු කිරීම යි. ක්‍රි.ව හත් වන සියවස ලංකාව ඉන්දියන් සාගරයේ වැදගත් වෙළෙඳ මධ්‍යස්ථානයක් වශයෙන් පැවති අතර, දකුණු ඉන්දියානුවන්, රෝම ජාතිකයන්, පර්සියන් ජාතිකයන් හා ඉතියෝපියන්වරු මෙන් ම චීන ජාතිකයන් ද මෙරටට වෙළෙඳාමේ

පැමිණ තිබේ. එමෙන් ම මෙම ලිපියේ ස්ථාන කිහිපයම *අවලෝකිතේශ්වර බෝධිසත්ත්වයන්* සම්බන්ධයෙන් සඳහන් කරන අතර, මෙම ස්ථානය මහායානිකයන්ගේ මධ්‍යස්ථානයක් වූ බවත් අවලෝකිතේශ්වර සමුද්‍ර යාත්‍රාවන්ට ආරක්ෂාව සපයන බව විශ්වාසයේ පැවතිමත් මෙම ස්ථානය කේන්ද්‍ර කරගනිමින් නාවික ගමනාගමනය සිදුවූ බව සනාත කරවයි. එමෙන් ම, සමකාලීන යුගයේ ඉන්දියානු සාගර කලාපය තුළ ප්‍රධාන භාෂාව වශයෙන් සංස්කෘත භාෂාව ජනප්‍රිය වීමත්, තිරියායි ලිපිය සංස්කෘත භාෂාවෙන් රචනා වීමත් තිරියාය කේන්ද්‍ර කරගනිමින් විදේශීය වෙළෙඳාමක් පැවති බව තහවුරු වේ. පර්යේෂණ ගැටළුව වන්නේ ක්‍රි.ව 7 වන සියවස වන විට දිවයිනේ අනෙකුත් වරායන්ට සාපේක්ෂව නැගෙනහිර වෙරළ තීරයේ තිරියාය කේන්ද්‍ර කරගනිමින් විදේශීය වෙළෙඳාම ක්‍රියාත්මකව පැවති ආකාරය විදේශීය මූලාශ්‍රයන්හි දැක්වෙන තොරතුරු තිරියායි ලිපිය ඇසුරින් තහවුරු කරන්නේ කෙසේදැයි අධ්‍යයනය කිරීම යි.

ක්‍රමවේදය

මෙමඟින් අධ්‍යයනය කරනු ලබන්නේ ක්‍රි.ව 7වන සියවස පමණ වන විට තිරියාය ආශ්‍රිතව විදේශීය වෙළෙඳාම පැවති ආකාරය පිළිබඳව යි. මෙම අධ්‍යයනයේ දී සෙල්ලිපි සාධක සහ

සාහිත්‍ය මූලාශ්‍රය මත පදනම්ව අධ්‍යයනය සිදු කරනු ලබයි.

ප්‍රතිඵල හා සාකච්ඡාව

සංස්කෘත භාෂාවෙන් රචිත තිරියායී ලිපිය ප්‍රථමයෙන් කියවන ලද්දේ මහාවායී පරණවිතාන විසිනි. ඔහු එය සංස්කෘත ගද්‍යයෙන් ලියැවුණු දක්වා ඇති අතර, 1943 දී මෙම ලිපිය සම්බන්ධව වැඩිදුර පර්යේෂණ පැවැත්වූ ආවායී ඡාත්‍රා මෙම ලිපියේ අවසානයේ දැක්වෙන අභාවස්වභාවාස් සර්වච්චධම්මා යන වාක්‍ය හැර අනෙක් සියල්ල සම්පූර්ණයෙන් ම පද්‍යයෙන් ලියැවී ඇති බවත්, ශ්‍රේණික එකොළසකින් සමන්විත මෙහි පළමු ශ්‍රේණික දහය නර්දටක වෘතයෙන් ලියැවුණු බවත් එකොළොස්වන ශ්‍රේණිකය උපජාති වෘත්තයෙන් රචනා කර ඇති බව දක්වයි (පඤ්ඤාසාර හිමි, 2015; 3). ඒ අනුව මෙමගින් ගිරිකණ්ඩ හෙවත් ගිරිකණ්ඩික නමින් දාගැබක් වර්ණනයට ලක් කරන මෙහි කර්තෘ අඤාත වේ (කැකුළාවල, 2014. 340). සංස්කෘත භාෂාවෙන් රචනා වී ඇති මෙම ලිපියේ පස්වන සහ හය වන ශ්‍රේණිකද්වයෙන් අවලෝකිතේශ්වර සහ මඤ්ජුශ්‍රී බෝධිසත්වයන් ගැන සඳහන් කරන හෙයින් මෙම ස්ථානය මහායානිකයන්ගේ වන්දනයට ලක්වූ ස්ථානයක් වශයෙන් පැවති බව පෙනේ. එමෙන් ම ලිපියේ දහවන ශ්‍රේණිකයට⁸ අනුව කෙරෙන ප්‍රාර්ථනයෙන් මෙහි රචකයා ද මහායානිකයෙකු වශයෙන් සැලකිය හැකිය. මහායාන ධර්මය උච්ච අවස්ථාවට පත්වීම ක්‍රි.ව හත්වන සියවස පමණ වන විට සිදුවන අතර, ඒ යටතේ සංස්කෘත භාෂාවේ වර්ධනය ද සිදුවේ.

⁸ 'සකල තමොපහතං හගවතො දස - යුජු වර ගිරිකණ්ඩි වෛතෘං ප්‍රතිනිමිතධියා යුජු නුවතාමයදහවත් කුශලං ප්‍රචිතම් හවතුහවාබ්ධිදුක්ඛ පරිහිතමනෙන ජගත්' (Epigraphia Zeylanica, Vol. IV. 1943, pg 159).

විශේෂයෙන් ම මෙම ලිපිය මගින් අවලෝකිතේශ්වර සහ මඤ්ජුශ්‍රී යන බෝධිසත්වයන් දෙදෙනාටම කැප කළ ස්ථානයක් තිරියායී දැක්වෙන අතර, අවලෝකිතේශ්වර⁹ යන නාමයෙන් බෝධිසත්වවරයා ලංකාවේ ස්ථානයක ප්‍රථමවර හඳුන්වා ඇත්තේ ද තිරියායී ලිපියෙහි (එම; 343). ආගමික භක්තිය මූලික පරමාර්ථය කොටගෙන මෙම ලිපිය රචනාවී ඇත්තේ මෙම ලිපියේ ඇතැම් සාධකයන්ට අනුව තත්කාලීන යුගයේ ලක්දිව ආර්ථික තත්‍වය හා විදේශීය සබඳතා සම්බන්ධයෙන් ද තොරතුරු අනාවරණය කරගැනීමේ හැකියාවක් පවතී.

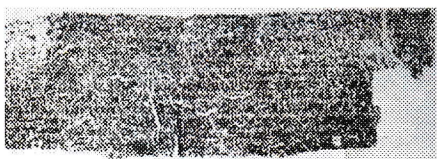
භූගෝලීය පිහිටීම අතින් ලංකාව ඉන්දියන් සාගරයේ වැදගත් ස්ථානයක කේන්ද්‍රගතවීම නිසා මුහුදු මාර්ගය පාලනය කිරීමේ පහසුව නිසාත් ලංකාව ඇත අතීතයේ සිටම වෙළෙඳ මධ්‍යස්ථානයක් වශයෙන් වැදගත් කමක් ඉසිලීය. පුරාතන ලංකාව සහ විදේශීය රටවල් අතර පැවැත් වූ වෙළෙඳ කටයුතු පිළිබඳ තොරතුරු ප්‍රධාන වශයෙන් අනාවරණය කරගත හැක්කේ විදේශීය වෙළෙඳන් සහ දේශාටකයන් ලංකාව ගැන ලියූ ලේඛනයන් ආශ්‍රේය කොට ගැනීමෙනි. නමුත් මේ තොරතුරු ඇසුරින් පවා ලංකාවේ වරායන් පද්ධතියේ වර්ධනය සම්බන්ධයෙන් තොරතුරු විස්තර කිරීමක් පැහැදිලිව සඳහන් නොවේ (පෙරේරා; දෙවන මුද්‍රණය 2012. 77). නමුත් ලාංකේය වංසකතාවන්ගේ හා සාහිත්‍ය කෘතීන්හි ලංකාවේ වාරායන් සහ ඒවා ආශ්‍රිතව විදේශීය වෙළෙඳාම සම්බන්ධ තොරතුරු අනාවරණය කරගත හැකිය. සාහිත්‍ය මූලාශ්‍රයට අමතරව

⁹ අවලෝකිතේශ්වර බෝධිසත්වයන් ලංකාවේ ශිලාලේඛනයන්හිත්, සාහිත්‍ය කෘත තුළත් හඳුන්වා ඇත්තේ ලෝකේශ්වර, ලෝකේශ්වරනාථ සහ නාථ යන නාමයන්ගෙනි (සාසනරතන හිමි, සිව්වන මුද්‍රණය 2012. 223).

සෙල්ලිපි සුළු ප්‍රමාණයකින් ද ලංකාව සමග විදේශීය වෙළෙඳාම පැවති බවට සාධක ලැබේ. ඉන්දියාවේ සෑම ප්‍රදේශයකින් ම පර්සියාව, ඇබ්සීනියාව, රෝමය සහ චීනය ආදී රටවලින් වෙළෙඳ කණ්ඩායම් මෙරටට පැමිණි අතර, ඔවුන් ගොඩ බසින්හට ඇත්තේ මාතොට, උරාතොට, ගෝකණ්ණ සහ තිරියාය වැනි වරායන්ගෙනි.

ක්‍රි.ව හත්වන සියවසේ දී ශ්‍රී ලංකාව ආශ්‍රිතව විදේශීය වෙළෙඳාම ක්‍රියාත්මක වූ බවත් නැගෙනහිර වෙරළේ පිහිටි තිරියාය වරාය සමග විදේශීය වෙළෙඳාම ක්‍රියාත්මක තත්වයේ පැවති බවත් තහවුරු වේ. තිරියාය ලිපියේ දෙවන ශ්‍රේණියට අනුව '.....මිත්‍ර වූ දෙවියන්ගේ උපකාරයෙන් හා පුණ්‍ය විපාකයෙන් විවිධ භාණ්ඩ පුරවාගත් දිව්‍ය ඔරු වැලකි. ඔරුවලින් භාණ්ඩ මිලයට ගැණීමෙන් සහ විකිණීමෙනි යෙදී සිටින යාත්‍රාවෙහි දක්ෂ වූ වෙළෙන්දන් විසින් අල්ප-ගිරිකණ්ඩික නමැති ස්ථානයෙහි සෑය ගොඩනගන ලදී (පඤ්ඤාසාර හිමි, 2015. 40). ඒ අනුව මෙම ස්ථානයට විදේශීය වෙළෙඳුන් පැමිණි බව සනාත වේ. එමෙන් ම මෙම දාගැබ ඉදි කොට තිබෙන්නේ බුදුන් වහන්සේට පළමු දානය පිරිනැමීමෙන් ලබාගත් ධාතුන් නිධන් කිරීමෙන් බව පළමු ශ්‍රේණියේ දැක්වෙන අතර, බෞද්ධ සාහිත්‍යයට අනුව ඔවුන් තපස්සු සහ හල්ලුක යන වෙළෙඳ දෙබෑයන් වේ. පරණවිතාන දක්වන්නේ ද තිරියාය ලිපියට අනුව බුදුන් වහන්සේගේ කේශ ධාතු නිධන් කොට තපස්සු සහ හල්ලුක දෙබෑයන් විසින් දාගැබක් ඉදිකරන්නට ඇති බවයි¹⁰ (පරණවිතාන; 2009. 4). ඒ අනුව සලකා බැලීමේ දී, අතීතයේ සිටම විදේශීය වෙළෙඳුන් මෙම ස්ථානයට පැමිණි බව සනාත වේ.

¹⁰ කෘතප්‍රතිඥා----- යන ත්‍රපුස්සගෙරුවිවල්ලිකෙරුවිවණිගගණේ; කෘතං කෘතාර්තෙර් ගිරිකණ්ඩවෙතොම් අභාවස්වභාවාස් සර්විවධම්භා;

ඡායාරූප අංක 01 - තිරියාය ගිරි ලිපිය

මෙම ලිපියේ අවලෝකිතේශ්වර බෝධිසත්ත්වයන් සම්බන්ධයෙන් දක්වා තිබෙන අතර, අවලෝකිතේශ්වර සමුද්‍ර යාත්‍රාවන්ට ආරක්ෂාව සපයාදීම සිදුකරනැයි යන මතය අනුව මෙම ස්ථානය කේන්ද්‍ර කරගනිමින් විදේශීය වෙළෙඳාමක් පැවති බව සනාත කරවන එක් මතයකි. තත්කාලීන යුගයේ සංස්කෘත භාෂාව ඉන්දිය සාගර කලාපයේ ප්‍රධාන භාෂාව වශයෙන් පැවති අතර, තිරියාය ලිපිය සංස්කෘත භාෂාවෙන් රචනාවීම ද මෙම ස්ථානයට විදේශීය වෙළෙඳුන්ගේ පැමිණීම සිදුවූ බවට සාධකයකි. මේ අවධිය වන විට ලංකාව ඉන්දිය සාගර කලාපයේ වැදගත් වෙළෙඳ මධ්‍යස්ථානය වශයෙන් සැලකූ අතර, ලංකාව වටා වූ වරායන් පද්ධතිය මේ වන විට සාර්ථක අන්දමින් සක්‍රීය තත්වයේ පැවතුණි. ඒ අතරින් තිරියාය වරාය ද විදේශීය වෙළෙඳාමේ දී වැදගත් වරායක් වූ බව තිරියාය සංස්කෘත ලිපියේ සඳහන් තොරතුරු සහ ක්‍රි.ව 7 වන සියවසේ දී මෙරටට පැමිණි විදේශීයයන්ගේ වාර්තාවන් ඇසුරින් සනාත වේ.

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ

පඤ්ඤාසාර හිමි, දෙහිගස්පේ (2015) *සංස්කෘත සාහිත්‍යය*. පළමු මුද්‍රණය. පරි, බාලසූරිය, බී. එම්. පී. කොළඹ: ගොඩගේ සහ සමාගම.

පරණවිතාන, සෙනරත් (1995) *ලංකාවේ ස්තූපය*. බත්තරමුල්ල, අධ්‍යාපන ප්‍රකාශන දෙපාර්තමේන්තුව.

පෙරේරා, බී. ජේ. (2012) *පුරාණ යුගය (ශාස්ත්‍රීය ලිපි- පළමු කාණ්ඩය)*

දෙවන මුද්‍රණය. කොළඹ. තිසර
පොත් ප්‍රකාශකයෝ.

සාසනරතන හිමි, මොරටුවේ (2012)
ලක්දිව මහායාන අදහස්. සිව්වන
මුද්‍රණය. බොරැස්ගමුව: විසිදුනු
ප්‍රකාශකයෝ.

කැකුළාවල, එස්. එල්. (2014) *හානා
සාහිත්‍යය -සංස්කෘත*. ලියනගමගේ,

අමරදාස සහ ගුණවර්ධන, රණවීර.
(සංස්) අනුරාධපුර යුගය, හතරවැනි
මුද්‍රණය. කොළඹ: ගොඩගේ සහ
සමාගම.

Paranavitana, S. (ed) (1943)
Epigraphia Zeylanica (EZ), Vol.
IV. London.: Oxford University
Press